

HAYMANA-POLATLI HAVZASINDAKİ ÇALDAĞ KİREÇTAŞININ YAŞ KONAĞI

AGE OF THE ÇALDAĞ LIMESTONE OF THE HAYMANA - POLATLI BASIN

Engin MERİÇ ve Naci GÖRÜR

İ. T. Ü. Maden Fakültesi, İstanbul

ÖZ. — Çaldağ kireçtaşı yaygın *Laffiteina bibensis* Marie içeriğinden ötürü, genellikle Monsiyen yaşlı olarak kabul edilir. Ancak, özellikle üst düzeylerinde bulunan *Bolkarina aksarayi* Sirel, *Lacazina* sp., *Planorbulina* sp., *Kathina* sp. ve *Operculina* sp. fosilleri nedeniyle bu yaşın Tanesiyene kadar çıktığını söylemek mümkündür.

ABSTRACT.— Çaldağ limestone is generally considered, to be Montian in age, mainly, on the evidence that it contains abundant *Laffiteina bibensis* Marie. Whereas, the presence of *Bolkarina aksarayi* Sirel, *Lacazina* sp., *Planorbulina* sp., *Kathina* sp. and *Operculina* sp., recognized in this study, in the Upper part of this Carbonate unit indicates that this age extends to Thanetian.

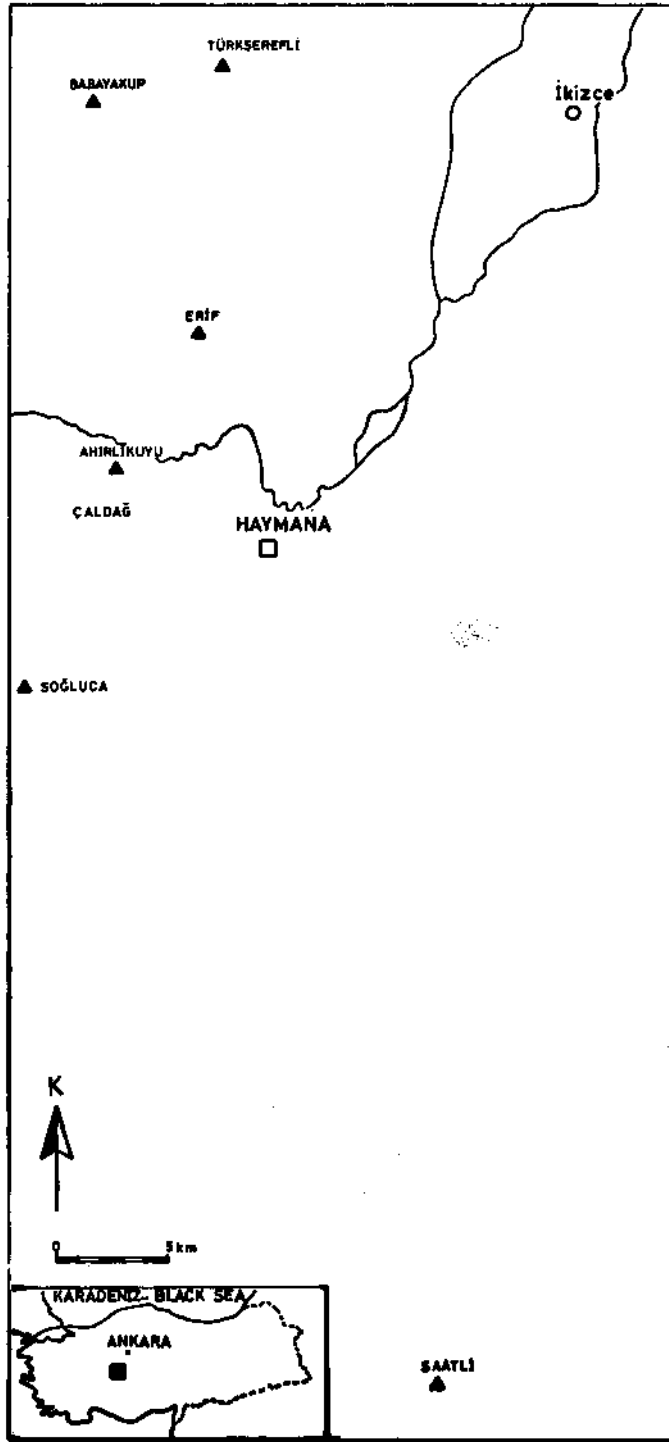
GİRİŞ

Haymana-Polatlı ve Tuz gölü havzasında geniş yayılımlar gösteren ve petrol araştırmalarında önemli bir hazne kaya olabileceği düşünülen Çaldağ kireçtaşının kesin yaş dokanağını saptayabilmek ve buna bağlı olarak bölgenin jeoloji evrimine katkıda bulunmak amacıyla bu birim üzerinde 1978 yazında ayrıntılı sedimentolojik ve stratigrafik kesitler ölçülmüştür.

Çaldağ kireçtaşının yaşı daha önceki araştırmacılar tarafından genellikle Monsiyen olarak kabul edilmiştir (Righi ve Cortesini, 1960; Dizer, 1968; Yüksel, 1970; Akarsu, 1971; Gökçen, 1976; Ünal ve diğerleri, 1976; Toker, 1980). Ancak, Schmidt (1960) tarafından Gedik Formasyonu, Reckamp ve Özbey (1960) tarafından ise Kırkkavak Formasyonu içerisinde düşünülen bu birimin yaşı Paleosen olarak verilmiştir. Sirel (1975) ise, Kırkkavak Formasyonunun yaşı Tanesiyen olarak vurgulamıştır. Görür (1981), «Tuzgölü-Haymana Havzasının Stratigrafik Analizi» adlı çalışmasında, Çaldağ Kireçtaşının sedimentolojik gelişimini göz önüne alarak bu birimin yaşının Monsiyenden Tanesiyene kadar çıkabileceğini belirtmiştir.

LİTOLOJİ

Çaldağ kireçtaşı, Haymana-Polatlı havzasında Türkşerefli, Babayakup, Erif, Çaldağ (Ahırlıkuyu güneyi), Soğulca ve Saatli köyleri çevresinde yüzeyler (Şek. 1). En tipik olarak Ahırlıkuyu güneyindeki (KB Haymana) Çaldağ'da gelişmiştir. Bej renkli, granül-çok ince taneli, kötü-iyi boylanmalı ve genellikle iyi tabakalı olan bu biyoklastik kireçtaşı, alt düzeylerinde küçük bentonik foraminiferli biyopelmikrit ve biyosparit ardışımından oluşur. Üste doğru oosparit ve algli, mollüsklü biyomikrudit ve biyomiksparruditler şeklinde devam eden bu birim, Kırkkavak Formasyonuna geçiş zonunda globigerinli biyomikrite dönüşür (Görür, 1981). Toplam kalınlığı (kırıntılı arakatlılar göz önüne alınmadığında) Çaldağ yöresinde 750 m kadardır.

Şek. 1 - Bulduru haritası.

YAŞ KONAĞI

Haymana-Polatlı havzasında Mestrihtiyen yaşlı Asmaboğazı (Beyobası) Formasyonu üzerine gelen ve Paleosen yaşlı Kartal ve Kırkkavak Formasyonları ile yanal ve düşey geçişler gösteren Çaldağ kireçtaşının tip kesiti Ahırlıkuyu güneyindeki Çaldağ'da izlenir (Şek. 2). Genellikle Miliolidae'lerin tüm kesit boyunca egemen olduğu bu kireçtaşı içerisinde tabandan itibaren 90-270 m arasında *Laffitteina bibensis* Marie, *Triloculina* sp., *Rotalia* sp., Textulariidae, Valvulinidae, Rotaliidae, Globigerinidae gibi fosiller bulunur. 270-790 m arasında *Rotalia* sp., Textulariidae, Valvulinidae, Rotaliidae, Globigerinidae kavkıları ile alg, bryozoer, mercan, ekinid, gastropod ve molusk kavkı parçaları gözlenir. 790-1135 m arasında ise *Triloculina* sp., *Lacazina* sp., *Bolkarina aksarayi* Sirel (Sirel, 1981), *Planorbulina* sp., *Kathina* sp., *Operculina* sp., *Keramosphaera* sp., Valvulinidae, Textulariidae, Rotaliidae kavkıları ve *Parachaetetes asvapatii* Pia alg, mercan, bryozoer, ekinid parçaları gözlenmiştir.

Yukarıdaki fosil topluluklarından da anlaşılacağı gibi Çaldağ kireçtaşının alt kesimi (0-270 m arası) Monsiyen, üst kesimi ise (790-1135 m arası) Tanesiyende çökelmiştir. 270-790 m arasında kesin yaş belirten organizmalara rastlanılmadığından, bu iki kat arasındaki yaş sınırı çizilememiştir.

SONUÇLAR

Haymana-Polatlı havzasında ve bu araştırmada ölçülen tip kesitte, Çaldağ kireçtaşı, Kartal ve Kırkkavak Formasyonları ile yanal ve düşey geçişler gösterir. Özellikle düşey geçişler 450-790 m arasında belirgindir (Şek. 2). Her ne kadar bu kesimin altındaki Monsiyen yaşlı kireçtaşı istifinin gerçek Çaldağ, üstündeki kireçtaşlarının ise Tanesiyen yaşlı Kırkkavak Formasyonuna ait olabileceği düşünülebilirse de, bu kireçtaşlarının litoloji, stratigrafik ilişki ve çökeltme koşulları bakımından birbirlerinden ayrı olması olanağı yoktur. Kaldı ki böyle bir ayırımın litostratigrafik olarak geçerli olması ve bu iki kireçtaşı düzeyinin doğada ayrı ayrı izlenmesi de olası değildir.

Yayına verildiği tarih, 1 Haziran 1981

DEĞİNİLEN BELGELER

- Akarsu, İ., 1971, Polatlı-Haymana civarının detay petrol jeolojisi: T.P.A.O. raporu, 2502 (yayımlanmamış), Ankara.
- Dizer, A., 1968, Étude micropaleontologique du Nummulitique de Haymana (Turguie): Rev. Micropal., 11, 13-21.
- Gökçen, S.L., 1976, Ankara-Haymana güneyinin sedimentolojik incelenmesi I: Yerbilimleri, 2, 161-199.
- Görür, N., 1981, Haymana-Polatlı havzasındaki Çaldağ (Monsiyen) kireçtaşının petrolojisi: İstanbul Yerbilimleri (baskıda).
- , 1981, Tuzgölü-Haymana havzasının stratigrafik analizi, T.J.K. İç Anadolu Jeolojisi Simpozyumu, Panel 3: Genç çökel havzalar ve hidrokarbon olanakları: Türkiye Jeol. Kur. Bült. (baskıda).
- Reckamp, J.U. ve Özbey, S., 1960, Petroleum geology of Temelli and Kuştepe Structures, Polatlı area: Pet. İş. Gen. Md. (yayımlanmamış), Ankara.
- Righi, M. ve Cortesini, A., 1960, Regional studies Central Anatolian Basin, Progress Report 1. Stratigraphy (Turkish Gulf Oil Co.): Petrol Dairesi Arşivi 11 (yayımlanmamış), Ankara.

SİSTEM	SERİ	KAT	FORMASYON	LİTOLOJİ	PALEONTOLOJİ
T E R S İ Y E R	P A L E O S E N	M O N S İ Y E N	C A L D A Ğ K İ R E Ç T A Ş I	Globigerinli seyler	
				Algli biyomkrudit	Planorbulina sp., Textulariidae, Algler, Bryozoerler
			K.K. Fm.	Mollüskü litik biyomkrudit	Valvulinidae, Miliolidae, Algler, Bryozoerler
				Mollüskü litik biyomkrudit ve yer yer kumiası arakatkılı Globigerinli seyler	Lacazina sp., Planorbulina sp., Kathina sp., Textulariidae, Miliolidae, Rotaliidae, Algler
				Genellikle Foraminifertli biyopelmikrit ve biyopel-sparit ardışımı.	Bolkarina aksarayi SIREL, Lacazina sp., Triloculina sp., Operculina sp., Keramosphaera sp., Textulariidae, Miliolidae, Algler, Bryozoerler, Parachaeetes aswapatii PIA
					Textulariidae, Rotaliidae, Algler
					Miliolidae, Rotaliidae, Parachaeetes sp.
					Valvulinidae, Miliolidae, Rotaliidae, Algler
					Miliolidae, Globigerinidae, Parachaeetes sp. Bryozoerler
					Laffiteina cf. bibensis MARIE, Miliolidae, Rotaliidae
					Laffiteina bibensis MARIE, Triloculina sp., Valvulinidae
					Laffiteina bibensis MARIE, Triloculina sp., Rotalia sp.
					Textulariidae, Miliolidae, Bryozoerler
				Temel	Miliolidae, Rotaliidae, Bryozoerler

Şek. 2 - Çaldağ kireçtaşının ölçülü stratigrafik kesiti, Çaldağ, Haymana batısı (paleontolojik tayinlerin yapıldığı örnekler kesit boyunca nokta ile işaretlenmiştir).

- Schmidt, G.C., 1960, AR/MEM/365-366-367 sahalarının nihaî terk raporu: Pet. İş Gen. Md. (yayımlanmamış), Ankara.
- Sirel, E., 1975, Polatlı (GB Ankara) güneyinin stratigrafisi: Türkiye. Jeol. Kur. Bült., 18, 2, 181-192.
- , 1981, Bolkarina, new genus (Foraminiferida) and some associated species from the Thanetian limestone (Central Turkey): Eclogae Geol. Helv., 74, 1, 75-95, 1-5.
- Toker, V., 1980, Haymana yöresi (GB Ankara) Nannoplankton biyostratigrafisi: Türkiye Jeol. Kur. Bült., 23, 2, 165-178.
- Ünalın, G.; Yüksel, V.; Tekeli, T.; Göneng, O; Seyirt,Z. ve Hüseyin,S., 1976, Haymana-Polatlı yöresinin (GB Ankara) Üst Kretase-Alt Tersiyer stratigrafisi ve paleocoğrafik evrimi: Türkiye Jeol. Kur. Bült., 19, 2, 159-176.
- Yüksel, S., 1970, Etüde Ge"ologique de la Region d'Haymana (Turquie Centrale): These, Fac. Sci. de l'universite de Nancy, France.